

Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2020. GODINU

Mart, 2021.

SADRŽAJ

Rezime	3
1. UVOD – U kojoj mjeri je crnogorski sistem obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja usklađen sa evropskim standadima?	7
2. ZAKONSKI OKVIR ZA OBEZBJEĐENJE KVALITETA	11
2.1 Pravilnik o akreditaciji studijskih programa	11
2.2 Poslovnik o radu ekspertske komisije za akreditaciju studijskih programa	11
2.3 Obrasci zahtjeva za akreditaciju studijskih programa	12
2.4 Obrasci izvještaja za akreditaciju studijskih programa.....	12
3. EKSTERNA EVALUACIJA	13
3.1 Akreditacija studijskih programa (SP)	13
3.2 Reakreditacija ustanova visokog obrazovanja	15
3.3 Akreditacija programa cjeloživotnog učenja (CŽU)	17
3.4 Lista eksperata	17
4. OBEZBJEĐENJE KVALITETA	18
4.1 Saradnja sa evropskim institucijama i asocijacijama.....	18
4.2 Saradnja sa drugim nacionalnim agencijama	18
4.3 Učešće Agencije u projektima i radnim tijelima	19
4.4 Obuke	22
5. ISTRAŽIVANJE	23

Rezime

Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja (Agencija ili AKOKVO) je osnovana u novembru 2017. godine Odlukom Vlade Crne Gore, a na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama zakona o visokom obrazovanju iz juna 2017. godine. Cilj osnivanja Agencije je usklađivanje sistema obezbjeđenja kvaliteta sa Evropskim standardima i smjernicama za obezbjeđenje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) kao i radi članstva u Evropsku asocijaciju za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju- ENQA-u i registracije u Evropski registar agencija za obezbjeđenje kvaliteta- EQAR. **Osnovne nadležnosti Agencije su sprovođenje postupaka obezbjeđenja kvaliteta u skladu sa ESG-om i to: studijskih programa, ustanova visokog obrazovanja i programa cjeloživotnog učenja i predlaganje mjera za njegovo unaprjeđenje.** Agencija je postala operativna, u punom kadrovskom i tehničkom kapacitetu, u septembru 2018. godine. Ona je tokom dvije i po godine uspjela da izvrši sve zadatke propisane zakonom, izgradi kapacitete za obezbjeđenje kvaliteta i stvori osnovu za njegovo unaprjeđenje u Crnoj Gori.

Godina 2020. je bila godina početka pandemije i izazova kako za pojedinca, tako i za svaku organizaciju. Agencija, čiji je rad najvećim dijelom usmjeren na kooperaciju sa međunarodnim ekspertima i institucijama, suočila se sa preprekama koje je morala otkloniti u kratkom periodu i realizovati zadatke od kojih je zavisio rad ustanova visokog obrazovanja, ali i rezultati pojedinih projekata u kojima je uzela učešće. Tako je Agencija u maju 2020. donijela akt uvodeći privremenu mjeru da se posjete ustanovama i sastanci ekspertskih timova realizuju uz pomoć video konferencija.

Svi postupci akreditacija studijskih programa i reakreditacija ustanova visokog obrazovanja, za koje je Agencija primila zahtjeve u 2019., realizovani su u 2020. godini. Radi se o akreditaciji četiri studijska programa i reakreditaciji šest ustanova od čega pet fakulteta Univerziteta Adriatik kroz pojedinačne postupke i reakreditaciji Univerziteta Donja Gorica u jednom postupku. Od početka rada, Agencija je primila 60 zahtjeva za akreditaciju studijskih programa, deset zahtjeva za reakreditaciju ustanova i četiri zahtjeva za akreditaciju programa cjeloživotnog učenja. Uspješno su akreditovana 53 studijska programa i reakreditovano i dobilo licencu za rad devet ustanova.

Nakon otvaranja poziva za prijavljivanje eksperata u postupcima eksterne evaluacije tokom cijele godine, lista eksperata se u 2019. značajno proširila. Međutim, pandemija je uslovlila manji odziv eksperata u 2020. godini, pa je svega 13 novih na listi. **Tako, na kraju 2020. godine listu eksperata za postupke eksterne evaluacije čine 199 eksperta**, od čega 176 su eksperti iz određenih naučnih disciplina, a od toga dvije trećine iz inostranstva a ostali iz Crne Gore. Preostala 23 eksperta su studenti i privrednici koji su bili uključeni u reakreditacijama ustanova u 2020. godini¹.

Postupci akreditacije su definisani novim „Pravilnikom o akreditaciji studijskih programa, sadržaju i obliku sertifikata“ kojeg je Ministarstvo prosvjete usvojilo u 2020. godini. Usvojeni podzakonski akt se u značajnoj mjeri razlikuje od nacрта koji je Agencija predložila Ministarstvu, a koji je u najvećoj mjeri bio usklađen sa ESG-om. Razlog neusvajanja ključnih odredbi je njihova neutemeljenost u odredbama Zakona o visokom obrazovanju (Zakon) i pored pozivanja Zakona na usklađenost obezbjeđenja kvaliteta sa ESG-om.

Na osnovu Pravilnika **Agencija je donijela devet akata kojima se definišu procedure, kriterijumi za akreditaciju studijskih programa i ocjene evaluacija.**

1. Poslovnik o radu ekspertske komisije,
2. Obrazac zahtjeva za akreditaciju osnovnih i master studija sa standardima i kriterijumima,
3. Obrazac zahtjeva za akreditaciju studija na engleskom jeziku sa standardom i kriterijumima,
4. Obrazac zahtjeva za akreditaciju studija na daljinu sa standardom i kriterijumima,
5. Obrazac zahtjeva za akreditaciju doktorskih studija sa standardom i kriterijumima,

---

¹ Između ostalog, uslov za studenta je završna godina osnovnih studija ili student master, odnosno doktorskih studija. Uslov za eksperta iz privrede jeste magistarska ili doktorska titula.

6. Obrasci izvještaja o akreditaciji osnovnih i master studija (sa ocjenama i akreditacionim stavom),
7. Obrasci izvještaja o akreditaciji studija na engleskom jeziku (sa ocjenama i akreditacionim stavom),
8. Obrasci izvještaja o akreditaciji studija na daljinu (sa ocjenama i akreditacionim stavom),
9. Obrasci izvještaja o akreditaciji doktorskih studija (sa ocjenama i akreditacionim stavom).

Dok Poslovnik o radu ekspertske komisije detaljnije pojašnjava proceduru evaluacije studijskih programa, Obrasci zahtjeva i Obrasci izvještaja jasnije definišu kriterijume i potrebnu dokumentaciju, kao i sistem ocjenjivanja izvještaja i izražavanja akreditacionog stava.

Godina 2020. je za AKOKVO trebala da bude veoma dinamična godina u smislu međunarodne saradnje koja predstavlja ključnu aktivnost Agencije u smislu jačanja kapaciteta i usklađenosti sa ESG-om koji treba da rezultiraju u stvaranju institucionalnog i zakonskog okvira za primjenu postupaka eksterne evaluacije i unaprjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja. Većina planiranih aktivnosti se realizovala, poput **intenziviranja saradnje sa ENQA-om i EQAR-om, punopravnim članstvom u CEENQA-u** (Centralno-istočno-evropska mreža agencija za obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja), sa **Savjetom Evrope**, kao i nastavkom aktivnosti u okviru Inicijative za obrazovnu reformu Jugoistočne Evrope koju realizuje **RCC** (Regional Cooperation Council).

AKOKVO posebno njeguje saradnju sa regionalnim agencijama, pa je i u 2020. godini potpisala **sporazume o saradnji sa slovenačkom (NAKVIS) i agencijom Republike Srpske (AVORS)**, pored već ranije potpisanih sa agencijama Hrvatske i Srbije.

Osam projekata u kojima se Agencija prijavila kao partner su počeli sa realizacijom krajem 2019. i u 2020. godini, a njihova implementacija je bila instrument za jačanje kapaciteta kroz intezivnu saradnju sa evropskim institucijama, ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori i EU, agencijama u regionu i EU, kao i ekspertima u oblasti obezbjeđenja kvaliteta. Međutim, kao i ostalo, i realizacija projekata se prilagodila novim okolnostima nametnutim pandemijom i preusmjerila na online platforme. Projekti u kojima je AKOKVO učestvovala kao partner u 2020. godini su sljedeći:

1. Jačanje internacionalizacije na crnogorskim univerzitetima kroz efikasno strateško planiranje (Fostering internationalization at Montenegrin HEIs through Efficient Stategic Planning – IESP)
2. Projekat razmjene zaposlenih u organizaciji Sekretarijata za praćenje Bolonjskog procesa (Staff mobility project, Bologna follow-up group - BFUG)
3. Kvalitetno obrazovanje za sve (Quality Education for All - Montenegro)
4. Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem Crne Gore (Integration of key competences into the education system of Montenegro)
5. Podrška evropskim agencijama u ispunjavanju Evropskih standarda i smjernica (Support to European QA agencies in meeting the ESG - SEQA ESG)
6. Bolje akademske kvalifikacije kroz obezbjeđenje kvaliteta (Better academic qualifications through quality assurance - BAQUAL)
7. Mikro-kvalifikacije povezane sa ključnim bolonjskim obavezama (Micro credentials related to the key obligations of Bologna – MICROBOL)
8. Jačanje kapaciteta za implementaciju dualnog obrazovanja u visokom obrazovanju u Crnoj Gori (Building capacities for the implementation of dual education in higher education – DUALMONT)

Predstavnici agencije su svoj doprinos prezentovanju sistema obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori dali kroz nekoliko radnih grupa i timova, trudeći se da anticipiraju iskustva najboljih i implemetiraju u crnogorski sistem. Angažovanjem u **Radnoj grupi za prepoznavanje akademskih kvalifikacija** (Working Group on Recognition of Academic Qualifications – RCC), Agencija je učestvovala u izradi Zajedničkog informacionog sistema Zapadnog Balkana i izvršila evaluaciju svog sistema obezbjeđenja kvaliteta². Takođe, srednjoročni ciljevi za obezbjeđenje kvaliteta su uvršteni u finalnu verziju

---

² Rezultati ekspertske evaluacije obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori se očekuju tokom 2021. godine.

Strategije razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori za period 2020-2025. Web site Eurydice-a je uredno ažuriran u prezentovanju crnogorskog sistema obezbjeđenja kvaliteta.

Iako u smanjenom obimu, Agencija **edukaciju svojih zaposlenih i dalje stavlja na listu prioriteta kao najbolji instrument kojim unaprjeđuje kvalitet visokog obrazovanja u Crnoj Gori.** Neki od projekata su omogućili fizičku edukaciju na početku 2020. godine, kao što je boravak u portugalskoj agenciji za obezbjeđenje kvaliteta (A3ES) i njihovom Centru za istraživanja u oblasti politika visokog obrazovanja (CIPES). Većina ostalih treninga se održavala online.

Komponenta istraživanja je, i pored nedostatka informacionih i ljudskih kapaciteta, dala svoj doprinos obezbjeđenju kvaliteta kroz ažuriranje baze ustanova i studijskih programa. Kvalitet svoga rada Agencija prati analizirajući efikasnost rada kroz svaki postupak evaluacije, identifikujući uska grla i težeći njihovom otklanjanju. Agencija je izradila „Analizu upisanih i diplomiranih studenata u periodu 2000-2018. po polnoj strukturi, nivoima studija, vlasničkoj strukturi ustanova“. Agencija je, takođe, bila učesnik u tri istraživanja: “Nezavisnost agencija za obezbjeđenje kvaliteta u EHEA” (NAKVIS- slovenačka agencija za obezbjeđenje kvaliteta), „Evaluacija EQAR-a“ (EQAR) i „Dimenzija obrazovanja“ (OECD).

Izazovi i prijedlozi

Godina 2020. je bila intezivna i izazovna, ali, kao što biva sa sticanjem znanja i iskustva, otvorila je i pitanja koja predstavljaju izazove za budući rad Agencije i sistem visokog obrazovanja u Crnoj Gori. Izazovi sa kojima će se obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori suočavati i u narednom periodu, ostaće isti sve dok se ne promijeni zakonski okvir kojim će se obezbijediti usklađenost sa ESG-om i efikasnije funkcionisanje sistema:

- 1. Pitanje prepoznatljivosti Agencije u sistemu državne uprave.** Agencija nije prepoznata u sistemu državne uprave kroz zakonske akte, iako njen rad reguliše ulazak ustanova i studijskih programa na jedno od najvećih tržišta, a to je tržište visokog obrazovanja, čiji je kvalitet od javnog i strateškog interesa za ekonomski i društveni razvoj zemlje. **Prijedlog:** uspostavljanje AKOKVO kao državne agencije.
- 2. Pitanje redosljeda ispunjavanja uslova za licencu i akreditaciju.** Prema Zakonu, prilikom osnivanja, prvo se dodjeljuje akreditacija ustanovi, a tek onda ispituje ispunjenost minimalnih uslova za licencu. **Prijedlog:** inicijalna akreditacija ustanove treba da bude dio postupka licenciranja i tek nakon što ustanova ispunji minimalne uslove koje ocjenjuje Ministarstvo, Agencija ocjenjuje studijske programe. Ispunjavanjem oba uslova, ustanova dobija licencu i može započeti sa radom.
- 3. Pitanje nezavisnosti Agencije.** ESG jasno definišu standarde nezavisnosti koje, u sadašnjem uređenju, Agencija ne ispunjava. To su: **organizaciona, operativna nezavisnost i nezavisnost u odlučivanju.** Kršenje tog standarda ogleđa se u tome što članove upravnog odbora i direktora imenuje Vlada na prijedlog Ministarstva, Agencija ne donosi akta o postupcima akreditacije studijskih programa, već Ministarstvo, a direktor Agencije vrši izbor članova ekspertske komisije i donosi odluku o akreditacijama/reakreditacijama. **Prijedlog:** formiranje nezavisnog stručnog tijela koje okuplja sve relevantne predstavnike sistema obezbjeđenja na prijedlog njihovih organizacija/asocijacija.
- 4. Pitanje žalbi na odluku o akreditaciji/reakreditaciji.** Zakonski okvir sada ne definiše mogućnost formiranja komisije za žalbe u okviru postupaka evaluacije, iako ESG jasno definišu taj standard. **Prijedlog:** zakonom precizirati postupak žalbe.
- 5. Pitanje da li reakreditacija ustanove uključuje akreditaciju studijskih programa, i ako uključuje, da li uključuje sve ili uzorak studijskih programa** pitanje je koje nije definisano Zakonom, iako se Agencija opredijelila da tokom reakreditacije evaluira sve studijske programe kojima je istekla akreditacija. **Prijedlog:** postupak je neophodno definisati zakonom kako u praksi, među učesnicima sistema, ne bi stvarao nejasnoće.
- 6. Pitanje reakreditacije studijskih programa,** takođe, nije definisano Zakonom, jer praksa pokazuje da neki studijski programi, koji su akreditovani između dva ciklusa evaluacije, imaju period kada se izvode

neakreditovani, pošto Zakon ne prepoznaje reakreditaciju studijskih programa. **Prijedlog:** definisati reakreditaciju studijskog programa.

7. **Pitanje učešća studenta i privrede u ekspertskim komisijama.** Prema ESG student mora biti ravnopravan član ekspertske komisije za evaluaciju studijskog programa, što Zakon sada to ne omogućava. Student i privrednik su, u skladu sa podzakonskim aktom, ravnopravni učesnici u ekspertskim komisijama za reakreditaciju ustanova. Međutim, prema podzakonskom aktu koji uređuje postupak akreditacije studijskih programa, student i predstavnik privrede, ne mogu biti učesnici ekspertskih komisija. **Prijedlog:** Zakonom definisati mogućnost učešća studenta i predstavnika privrede kako u ekspertskim komisijama tako i u svim relevantnim tijelima koja donose odluke o postupcima evaluacija.
8. **Pitanje dostupnosti eksperata za sve naučne oblasti.** Problem je značajno umanjen time što je Agencija otvorila javni poziv za prijavljivanje eksperata na listu 365 dana, pojednostavila kriterijume za ekspertsku listu i omogućila da, u komunikaciji sa agencijama iz drugih država i direktno ekspertima, obezbijedi potrebne ekspertize. Međutim, određeni stručnjaci, posebno u prirodnim naukama i umjetnosti, su i dalje u deficitu. **Prijedlog:** Uspostaviti sistem animiranja domaćih i stranih stručnjaka i obezbijediti odgovarajuće obuke za postojeće i zainteresovane eksperte.
9. **Pitanje rangiranja univerziteta.** Iako Zakon pripisuje ovu nadležnost Agenciji, uporedna iskustva i konsultacije sa predstavnicima agencija u regionu, EU, ENQA-e i EQAR-a, ne idu u prilog realizaciji inicijative da se rangiraju četiri univerziteta. **Prijedlog:** Umjesto rangiranja, usmjeriti kapacitete na izradu tematskih analiza, kao jedan od standarda iz ESG-a i iskoristi tu obavezu za analitičko upoređivanje kvaliteta po studijskim programima i naučnim oblastima.
10. **Pitanje informacionog sistema visokog obrazovanja.** Ne postoji jedinstvena baza podataka ustanova visokog obrazovanja i informacioni sistem koji bi je podržavao. Postojanje te baze bi sistem obezbjeđenja kvaliteta učinio efikasnijim, produktivnijim i predstavljao osnovu za donošenje odluka o politikama visokog obrazovanja i obezbjeđenja njegovog kvaliteta. **Prijedlog:** projekat aplicirati za sredstva EU fondova sa ustanovama visokog obrazovanja.
11. **Pitanje elektronske platforme za evaluaciju studijskih programa i ustanova.** Postupak samoevaluacije, dostavljanje zahtjeva i formulisanje izvještaja se vrši bez posebnog programa kojim bi se omogućila tačna baza podataka evaluacionih izvještaja. Time bi postupak bio efikasniji, a baza bi koristila za tematske i ostale analize. **Prijedlog:** konkurisati za sredstva EU fondova, bilo kao komponentu gorepomenutog projekta ili posebni projekat³.
12. **Pitanje IT i istraživačkih kapaciteta.** Agencija ne raspolaže informatičkim i istraživačkim kadrom, što u velikoj mjeri utiče na efikasnost rada i izvršavanje obaveza definisanih ESG-om (tematske analize). **Prijedlog:** S obzirom da je sistematizacijom i kadrovskim planom Agencije predviđeno zapošljavanje IT stručnjaka i savjetnika 1 za oblast istraživanja, neophodno je realizovati postupak njihovog angažmana uporedo sa implementacijom gore pomenutih projekata.

---

³ Ukoliko bi Agencija mogla, kao neakademska institucija, biti koordinator, onda bi zasebno aplicirala sa projektom razvoja elektronske platforme za postupke evaluacije. Ukoliko to nije moguće, onda bi taj projekat bio komponenta projekta izrade informacionog sistema visokog obrazovanja.

1. UVOD – U kojoj mjeri je crnogorski sistem obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja usklađen sa evropskim standardima?

Kvalitetno visoko obrazovanje je jedno od najvažnijih javnih dobara. Kvalitet u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, kojem Crna Gora zvanično pripada, mjeri se primjenom Evropskih standarda i smjernica (ESG). Kroz svoju evoluciju ESG su od 2005. posljednji put revidirani i usvojeni na Ministarskoj konferenciji u Jerevanu 2015. godine kada je unaprjeđenje kvaliteta postavljeno kao prioritetni cilj. U većini zemalja EHEA-e, primjenu ESG vrše agencije za obezbjeđenje kvaliteta⁴. Agencija za obezbjeđenje kvaliteta svoje priznanje da dosljedno primjenjuje ESG dobija **članstvom u ENQA-u i registracijom u EQAR, što nacionalnom sistemu visokog obrazovanja daje kredibilitet**. Od 46 zemalja koje imaju agencije, većina su članice ENQA-e i registrovane u EQAR. One koje nisu članice ENQA-e, ili su izgubile članstvo, su Bjelorusija, Crna Gora, Kosovo, Srbija, Ukrajina, dok je agencija Malte u prostupku evaluacije.

Šta je obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju? Svrha visokog obrazovanja je višestruka⁵ i uključuje pripremanje studenata za aktivno društvo i buduću karijeru, doprinoseći njihovoj zapošljivosti; podršku njihovom ličnom razvoju; stvaranje široke baze naprednih znanja i podsticanje naučnog rada i inovacija. Kvalitet proizilazi iz interakcije nastavnika, studenata i okruženja za učenje, dok obezbjeđenje kvaliteta prilagođava sadržaj studijskog programa, uslove za učenje i resurse datoj svrsi kontinuirano ih unaprjeđujući.

Šta su Evropski standardi i smjernice za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju? Evropski standardi su skup opšteprihvaćenih standarda u EHEA-i za interno i eksterno obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju koji usmjerava kvalitet jednog sistema visokog obrazovanja na studenta, pokrivajući oblasti koje su od ključne važnosti za taj sistem, kvalitet rada i uslove za učenje u kontekstu nauke i inovacija. *Smjernice* objašnjavaju zašto je jedan standard važan i pomaže evaluatorima da ih, u datom kontekstu, primijene. Standardi su podijeljeni u tri međusobno povezana dijela, pri čemu se primjenom drugog dijela ocjenjuje ispunjenost prvog dijela ESG, a primjena trećeg se evaluira kroz primjenu drugog:

1. Interno obezbjeđenje kvaliteta koji su u obavezi da primijene ustanove;
2. Eksterno obezbjeđenje kvaliteta koji realizuje Agencija eksternom evaluacijom studijskih programa i ustanova;
3. Obezbjeđenje kvaliteta Agencije su standardi koje je u obavezi da primjenjuje Agencija u svojoj organizaciji i radu, a evaluaciju primjene tih standarda vrši ENQA.

Ko bi trebalo da su učesnici u obezbjeđenju kvaliteta visokog obrazovanja? *Učesnici* u ESG-u su svi pojedinci unutar ustanove visokog obrazovanja, uključujući sadašnje i svršene studente, zaposlene, nastavnike, poslodavce, ostale zaposlene u ustanovama visokog obrazovanja, udruženja nastavnika, udruženja studenata, stručna tijela, agenciju za obezbjeđenje kvaliteta, ministarstva i druge državne organe u čijim nadležnostima je visoko obrazovanje, lokalne vlasti, nevladine organizacije.

Kako se dobija potvrda o usklađenosti nacionalnog sistema obezbjeđenja kvaliteta sa ESG-om? Potvrda kvaliteta se dobija **eksternom evaluacijom** i to:

1. Ustanova i studijskih programa koju sprovodi Agencija na osnovu zakonskog okvira (postupci i nacionalni standardi i kriterijumi) koji inkorporira ESG. Rezultat eksterne evaluacije studijskih programa i ustanova u Crnoj Gori su akreditovani studijski programi, reakreditovane ustanove i akreditovani programi cjeloživotnog učenja.

---

⁴ Samo su Azerbejdžan, Lihtenštajn i Sjeverna Makedonija zadržale vladina tijela za obezbjeđenje kvaliteta.

⁵ Preporuka CM/Rec (2007)6 Komisije ministara Savjeta Evrope o državnoj odgovornosti prema visokom obrazovanju i istraživanju, http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf

2. Ustrojstva, organizacije i rada Agencije koju sprovodi ENQA na osnovu ispunjenosti ESG-a. Rezultat eksterne evaluacije Agencije je članstvo u ENQA-u i registrovanje u Evropski registar agencija za obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja (EQAR).

Može se zaključiti da bez zakonskog okvira koji je u potpunosti usklađen sa ESG-om, Agencija ne može postati članica ENQA-e, odnosno se registrovati u EQAR. Na mapi Evropskog prostora visokog obrazovanja Crna Gora predstavlja jednu od rijetkih zemalja čije ustanove i sistem obezbjeđenja kvaliteta ne ispunjavaju evropske standarde.

Zašto je važno da se primjenjuju ESG? Uspješnom primjenom ESG-a obezbjeđuju se pouzdane informacije studentu i javnosti o kvalitetu rada ustanove (odgovornost), kao i o naporima da ustanova kontinuirano poboljšava svoj rad (unaprjeđenje), čime se potvrđuje da sistem ispunjava određeni nivo kvaliteta. Obezbjedenje i unaprjeđenje kvaliteta podržavaju razvoj kulture kvaliteta koju prihvataju svi: od studenata i naučno-nastavnog osoblja do vodećih ljudi i uprave ustanove visokog obrazovanja, kao i vlasti. Osim toga, dosljedna i sveobuhvatna primjena ESG-a je važna:

- Zbog povjerenja u crnogorski sistem visokog obrazovanja od strane crnogorskih studenata, ostatka Evrope, pa i čitavog svijeta.
- Zato što se Vlada Crne Gore na to obavezala usvajajući ESG na Ministarskoj konferenciji u Jerevanu 2015. godine.
- Član 13a upućuje na usklađenost obezbjeđenja kvaliteta u Crnoj Gori sa ESG-om⁶, što nas obavezuje u primjeni ESG-a u onoj mjeri u kojoj Zakon to ne ograničava u daljim članovima.
- Misija Agencije jeste doprinos unaprjeđenju kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori, primjenom ESG-a na ustanovama visokog obrazovanja, njihovim studijskim programima i programima cjeloživotnog učenja, kako bi osigurala integraciju crnogorskog u Evropski sistem obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja.
- Potvrdu o primjeni ESG-a, Agencija bi dobila članstvom u ENQA-i, odnosno registrovanjem u EQAR. Na taj način Agencija postaje akreditovana od strane evropskih institucija, a crnogorski sistem visokog obrazovanja međunarodno prepoznat i kredibilan.
- Članstvo Agencije u ENQA-i, odnosno registrovanje u EQAR podstiče i promovise mobilnost studenata i nastavnika, kao i proces internacionalizacije pojedinačnih ustanova, pa i čitavog sistema visokog obrazovanja.
- Međunarodno prepoznat i kredibilan sistem visokog obrazovanja predstavlja osnovu za jačanje konkurentnosti crnogorskih ustanova na evropskom i svjetskom tržištu visokog obrazovanja. Konkurentnije ustanove u „akreditovanom“ sistemu visokog obrazovanja zaustavljaju „odliv mozgova“ i podstiču njihov priliv. U širem smislu, veći broj inostranih studenata, osim benefita za ustanove i demografsku strukturu ima pozitivne implikacije i na ekonomsku aktivnost.
- I na kraju, ne manje važno, kvalitetan sistem visokog obrazovanja u evropskom kontekstu je osnova za ekonomski rast i razvoj i jačanje društva kao cjeline. Od toga koliko je sistem kvalitetan danas, zavisi ko će u budućnosti biti učitelji i nastavnici, doktori i graditelji, ministri i administracija, analitičari i novinari, itd. Riječju, ko će edukovati i vaspitavati buduće generacije.

Da li je kvalitet visokog obrazovanja u Crnoj Gori usklađen sa ESG-om? Sistem obezbjeđenja kvaliteta u Crnoj Gori **u velikom dijelu nije usklađen sa ESG-om**. Uzrok tome su rješenja Zakona koja se tiču eksterne evaluacije i evaluacije agencija (II i III dio ESG-a), a koja su u suprotnosti sa ESG-om.

Usklađenost Zakona sa ESG za eksterno obezbjeđenje kvaliteta (2. dio ESG-a) koje sprovodi Agencija:

2.1 Unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta- Eksternim obezbjeđenjem kvaliteta razmatra se djelatnost procesa unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta opisanog u I dijelu ESG-a

---

⁶ „Poslove na obezbjeđenju kvaliteta u visokom obrazovanju obavlja Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja u skladu sa evropskim standardima i smjernicama“ (član 13a, stav 1)

Usklađeno: Svi standardi iz prvog dijela ESG (interno obezbjeđenje kvaliteta) su inkorporirani u drugi dio (eksterno obezbjeđenje kvaliteta).

2.2 Izrada svrsishodnih metodologija- Eksterno obezbjeđenje kvaliteta mora biti jasno definisano i osmišljeno tako da svrsishodno ispunjava postavljene ciljeve, uzimajući pri tom u obzir relevantne akte. Učesnici moraju biti uključeni u osmišljavanje i trajno unaprjeđivanje eksternog obezbjeđenja kvaliteta.

Djelimično usklađeno: Predmet eksterne evaluacije u Zakonu nije usklađen sa ESG-om. Eksternom evaluacijom u Zakonu se podrazumijeva samo evaluacija ustanova, dok i evaluacija studijskih programa spada u eksternu evaluaciju.

2.3 Sprovođenje procesa- Proces eksternog obezbjeđenja kvaliteta mora biti pouzdan, koristan, unaprijed utvrđen, dosljedno sproveden i javan. On obuhvata sljedeće stavke: 1) samoevaluacija, 2) eksterno obezbjeđenje kvaliteta koje obično podrazumijeva i posjetu ustanovi visokog obrazovanja, 3) izvještaj kao ishod eksternog ocjenjivanja i 4) naknadno praćenje (follow-up).

Djelimično usklađeno: Zakon ne definiše naknadno praćenje (follow-up), ni kod akreditacije studijskih programa ni kod reakreditacije ustanova. kao jedan od osnovna četiri stuba eksterne evaluacije.

2.4 Eksterni eksperti- Eksterno obezbjeđenje kvaliteta sprovode komisije eksternih eksperata koje uključuju i studentske predstavnike.

Djelimično usklađeno: U skladu sa našom zakonodavnom praksom, kako bi uključili formalno studente u postupke akreditacije, njihovo učešće u ekspertskim komisijama mora biti precizirano Zakonom, što sada nije slučaj.

2.5 Kriterijumi za ishode- Svi konačni ishodi ili mišljenja koja proizlaze iz eksternog obezbjeđenja kvaliteta, čak i kad nije riječ o formalnim odlukama, moraju se temeljiti na jasno definisanim i objavljenim kriterijumima koji se dosljedno primjenjuju.

Usklađeno.

2.6 Izvještavanje- Izvještaji ekspertskih komisija u procesima eksternog obezbjeđenja kvaliteta moraju biti objavljeni, jasni i dostupni akademskoj zajednici, eksternim partnerima i drugim zainteresovanim stranama. U slučaju da Agencija na osnovu izvještaja donosi formalne odluke, one moraju biti objavljene zajedno sa izvještajima.

Usklađeno.

2.7 Prigovori i žalbe- Žalbeni postupci i postupci u sprovođenju prigovora moraju biti jasno definisani kao dio procesa eksternog obezbjeđenja kvaliteta, a ustanove visokog obrazovanja o njima trebaju biti informisane.

Nije usklađeno: Zakonom nije definisan postupak žalbi.

Usklađenost Zakona sa ESG za obezbjeđenje kvaliteta agencije (3. dio ESG-a) koje sprovodi ENQA:

3.1 Aktivnosti, politika i postupci obezbjeđenja kvaliteta- Agencije moraju redovno sprovoditi aktivnosti eksternog obezbjeđenja kvaliteta, opisane u II dijelu ESG-a. Te aktivnosti moraju imati izričite i jasno definisane ciljeve, navedene u javno dostupnom opisu misije, na kojima se mora zasnivati redovni rad agencije. Zadatak agencije jeste da obezbijedi da u njenom upravljanju i radu učestvuju ostali učesnici sistema (stejkholderi).

Djelimično usklađeno: Kako se velika pažnja u ESG-u pridaje učešću studenata u obezbjeđenju kvaliteta, mi nijesmo u mogućnosti da je primijenimo, jer je naš Zakon ne prepoznaje.

3.2 Službeni status- Agencije moraju imati pravni temelj i biti priznate kao agencije za obezbjeđenje kvaliteta od strane nadležnih tijela.

Djelimično usklađeno: Iako je Agencija pravno lice, osnovano Odlukom Vlade Crne Gore, na osnovu Zakona o visokom obrazovanju, iako Agencija reguliše tržište visokog obrazovanja akreditujući ustanove i studijske programe i obavljajući poslove od javnog interesa, status Agencije u sistemu državne uprave nije definisan. To znači da Agencija nije prepoznata ni kao državna agencija, niti kao državni organ.

3.3 Nezavisnost- Agencije moraju biti nezavisne i samostalne u svom radu i u potpunosti odgovarati za svoje aktivnosti i njihove ishode, bez uticaja trećih strana. Pri razmatranju nezavisnosti agencije, važno je uzeti u obzir:

1. **organizacionu nezavisnost** koja se dokazuje službenim dokumentima (npr. javnim ispravama, zakonskim aktima ili statutom organizacije) koji propisuju nezavisnost rada agencije od trećih strana, poput ustanova visokog obrazovanja, države i drugih organizacija učesnika;
2. **operativnu nezavisnost** – postupci i metode agencije, kao i odabir i imenovanje eksternih stručnjaka, utvrđuju se i sprovode nezavisno od trećih strana, poput ustanova visokog obrazovanja, vlasti i države i drugih organizacija učesnika;
3. **nezavisnost formalnih ishoda** – stručnjaci iz relevantnih grupa učesnika, naročito studenti, učestvuju u procesima obezbjeđenja kvaliteta, ali konačni su ishodi procesa eksternog obezbjeđenja kvaliteta u nadležnosti agencije i samo ona za njih odgovara.

Nije usklađeno:

1. Agencija nije organizaciono nezavisna, jer Upravni odbor i rukovodstvo imenuje Vlada na prijedlog Ministarstva (definisano Zakonom), umjesto na prijedlog nezavisnog, stručnog tijela.
2. Agencija nije operativno nezavisna jer po Zakonu postupke akreditacije studijskih programa donosi Ministarstvo, a predsjednika i članove ekspertske komisije bira direktor Agencije (Zakon i Statut) umjesto nezavisnog stručnog tijela.
3. Formalni ishodi agencije nijesu nezavisni jer odluke o postupcima evaluacije donosi direktor kao legalni predstavnik Agencije (definisano Zakonom), studenti ne mogu biti članovi tijela koji učestvuju u upravljanju i radu Agencije (definisano Zakonom).

Napomena: Agencija je odgovorna za ishode eksterne evaluacije, što je u skladu sa ESG-om.

3.4 Tematske analize- Agencije moraju redovno objavljivati istraživanja koja opisuju i analiziraju opšte rezultate aktivnosti eksternog obezbjeđenja kvaliteta.

Djelimično usklađeno: Zakonom se predviđa da Agencija može da predlaže mjere za unapređenje kvaliteta visokog obrazovanja na osnovu preporuka iz izvještaja o reakreditaciji ustanova visokog obrazovanja i dostavlja ih Ministarstvu i Vladi. Završetkom postupaka reakreditacije svih ustanova tokom 2022. godine, stvorice se komparativna osnova za tematske analize, na osnovu kojih Agencija može predlagati mjere za unaprjeđenje kvaliteta. Do sada, Agencija je analizama zakonskog okvira predlagala njegove izmjene u cilju pune implementacije ESG-a. Izrada tematskih analiza bi, takođe, mogla postati sastavni dio zakonskog akta.

3.5 Resursi- Kako bi mogle obavljati svoj rad, agencije moraju raspolagati dovoljnim finansijskim resursima i dovoljnim brojem zaposlenih u agenciji, ali i dovoljnim brojem eksternih saradnika.

Djelimično usklađeno: Agencija ne raspolaže stručnim profilima neophodnim za izvršavanje svojih nadležnosti (IT stručnjak i istraživač), niti sa adekvatnim informacionim sistemom kojim bi se kreirala baza podataka o ustanovama visokog obrazovanja i razvila elektronska platforma za postupke evaluacije i time povećala efikasnost procesa, pouzdanost i tačnost podataka. Dva nedostajuća stručna profila su predviđena sistematizacijom i kadovskim planom.

3.6 Unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta i profesionalno ponašanje- Agencije moraju imati procese unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta koji su usko vezani uz definisanje, obezbjeđenje i unaprjeđenje kvaliteta i integriteta njihovog rada.

Djelimično usklađeno: Agencija je razvila standarde koji se odnose na rad i organizaciju u skladu sa Evropskim standardima i smjernicama, kao i Plan integriteta kao obavezan akt državne uprave. Imajući u vidu da su neki od standarda u suprotnosti sa odredbama Zakona, to znači da ih je nemoguće primijeniti.

3.7 Periodično eksterno ocjenjivanje agencije- Agencije barem jednom u svakih pet godina moraju proći eksterno ocjenjivanje kako bi dokazale usklađenost svog rada s ESG.

Nije usklađeno: Agencija još uvijek nije podnijela prijavu za evaluaciju zbog neusklađenosti zakonskog okvira sa ESG-om. Ocjenjivanje Agencije traje najmanje dvije godine, dok većini zemalja je taj postupak trajao između četiri i šest godina.

2. ZAKONSKI OKVIR ZA OBEZBJEĐENJE KVALITETA

Pravni okvir za obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori čine: potvrđeni međunarodni sporazumi, zakoni, podzakonska akta i interna akta. Vlada Crne Gore je na Ministarskoj konferenciji održanoj u Jerevanu 2015. godine usvojila „Evropske standarde i smjernice o obezbjeđenju kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja“ (ESG), čiji je Crna Gora i formalno član počev od potpisivanja Bolonjske deklaracije 2003. godine. Usvajanjem ESG, crnogorski sistem visokog obrazovanja se obavezao na usklađivanje svog zakonodavnog okvira sa ESG-om. Paralelno sa uspostavljanjem institucionalnog okvira u oblasti obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja, tekao je i razvoj zakonodavnog okvira u Crnoj Gori koji trenutno čine sljedeći zakoni: Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o administrativnim taksama i Zakon o akademskom integritetu. Pored navedenih propisa, Agencija je tokom 2019. godine donijela set internih akata⁷ kojima su detaljnije uređena pitanja u vezi sa sprovođenjem postupaka reakreditacije ustanova visokog obrazovanja, a koja nijesu bila regulisana odredbama Zakona o visokom obrazovanju, čime se dodatno uskladila sa standardima koji postoje u EHEA-i.

2.1 Pravilnik o akreditaciji studijskih programa

U skladu sa članom 28 Zakona, postupak akreditacije studijskih programa, sadržaj i oblik sertifikata o akreditaciji propisuje ministarstvo nadležno za poslove prosvjete na prijedlog Agencije. Imajući u vidu navedenu odredbu, Agencija je u novembru 2018. godine pripremila prvobitnu verziju Pravilnika o postupku akreditacije studijskih programa sa pratećim priložima, kao i njihovu revidiranu, odnosno unaprijeđenu verziju u novembru 2019. godine, i to nakon razmjene stručnog znanja i iskustva sa predstavnicima zemalja regiona u oblasti obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja. Ministarstvo prosvjete je potom u septembru 2020. godine usvojilo Pravilnik o postupku akreditacije studijskih programa, sadržaju i obliku sertifikata o akreditaciji. Međutim, pojedini prijedlozi Agencije nijesu prihvaćeni od strane Sekretarijata za zakonodavstvo i nijesu ušli u konačni sadržaj teksta Pravilnika zbog nepostojanja osnove za njihovo usvajanje u Zakonu o visokom obrazovanju (vidjeti Tabelu 1), a što je u krajnjem onemogućilo potpuno usklađivanje ovog podzakonskog akta sa ESG-om. Do momenta usvajanja Pravilnika, Agencija je u postupcima spoljne evaluacije primjenjivala stara podzakonska akta o akreditaciji donešena od strane Savjeta za visoko obrazovanje u mjeri u kojoj se nijesu kosila sa tada važećim zakonskim propisima.

2.2 Poslovnik o radu ekspertske komisije za akreditaciju studijskih programa

Nakon što je *Pravilnik o postupku akreditacije studijskih programa, sadržaju i obliku sertifikata o akreditaciji* zvanično stupio na snagu 1. oktobra 2020. godine, Agencija je donijela *Poslovnik o radu Komisije za akreditaciju studijskog programa*, kojim se bliže uređuje način rada i odlučivanja komisije za akreditaciju, kao i druga pitanja od značaja za ostvarivanje zadataka komisije. U okviru Poslovnika, takođe su regulisana određena pitanja u vezi sa sprovođenjem postupka akreditacije, kao što su posjeta komisije ustanovi i način donošenja odluke o akreditaciji, a čije odredbe nijesu mogle postati sastavni dio gore usvojenog pravilnika. Ovim internim aktom, Agencija je definisala i mogućnost izbora članova komisije izvan liste eksperata – studenata i privrednika, kako bi se uskladila sa evropskim standardima i smjernicama i obezbijedila njihovu kvalitetnu primjenu u postupcima spoljne evaluacije.

---

⁷ U pitanju su sljedeća akta: Standardi i smjernice za akreditaciju studijskih programa, Standardi i smjernice za reakreditaciju ustanova visokog obrazovanja, Pravila o postupku reakreditacije ustanova visokog obrazovanja i Pravila o postupku akreditacije programa cjeloživotnog učenja.

2.3 Obrasci zahtjeva za akreditaciju studijskih programa

Agencija je u septembru 2020. godine utvrdila obrasce zahtjeva za akreditaciju studijskih programa i to:

- Obrazac zahtjeva za akreditaciju osnovnih i master studija;
- Obrazac zahtjeva za akreditaciju doktorskih studija;
- Obrazac zahtjeva za akreditaciju studija na engleskom jeziku i
- Obrazac zahtjeva za akreditaciju studija na daljinu.

Navedeni obrasci zahtjeva predstavljaju zvaničnu formu po kojoj ustanove visokog obrazovanja podnose Agenciji zahtjev za akreditaciju studijskog programa. Sastavni dio obrazaca zahtjeva za akreditaciju svakog studijskog programa su usvojeni standardi sa kriterijumima za akreditaciju, koji su u velikoj mjeri usklađeni sa standardima za unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta iz Dijela 1. ESG-a (vidjeti Prilog 1, Tabela 7). Ključna svrha standarda je da prikažu uslove koje jedan studijski program treba da ispuni u cilju njegove uspješne organizacije i implementacije na ustanovi.

2.4 Obrasci izvještaja za akreditaciju studijskih programa

Agencija je u septembru 2020. godine utvrdila obrasce izvještaja za akreditaciju studijskih programa:

- Obrazac izvještaja za akreditaciju osnovnih i master studija;
- Obrazac izvještaja za akreditaciju doktorskih studija;
- Obrazac izvještaja za akreditaciju studija na engleskom jeziku i
- Obrazac izvještaja za akreditaciju studija na daljinu.

Navedeni obrasci izvještaja predstavljaju zvaničnu formu po kojoj članovi komisije za akreditaciju studijskog programa pripremaju i dostavljaju Agenciji Izvještaj o ocjeni kvaliteta studijskog programa i njegove usklađenosti sa profesionalnim potrebama i usvojenim standardima. U ocjeni ispunjenosti standarda i njihovih kriterijuma u postupku spoljne evaluacije, komisija za akreditaciju koristi sljedeće kriterijume za ocjenjivanje:

- **Eliminacioni kriterijum** za ocjenjivanje u slučaju kada neispunjavanje standarda i kriterijuma uslovljava donošenje negativnog akreditacionog stava - odbijanje zahtjeva za akreditaciju;
- **Potreban kriterijum** za ocjenjivanje u slučaju kada standard ili njegovi kriterijumi nijesu ispunjeni, ali se proces akreditacije i realizacija studijskih programa mogu nastaviti pod uslovom da kriterijum može biti ispunjen u periodu koji je određen preporukom datom od strane komisije.

Ocjenu ispunjenosti svakog pojedinačnog kriterijuma u okviru standarda, **Komisija za akreditaciju vrši na sljedeći način: ispunjeno, djelimično ispunjeno i nije ispunjeno**, a svaka ocjena, bez obzira koja je, sadrži preporuku u cilju unaprjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja.

3. EKSTERNA EVALUACIJA

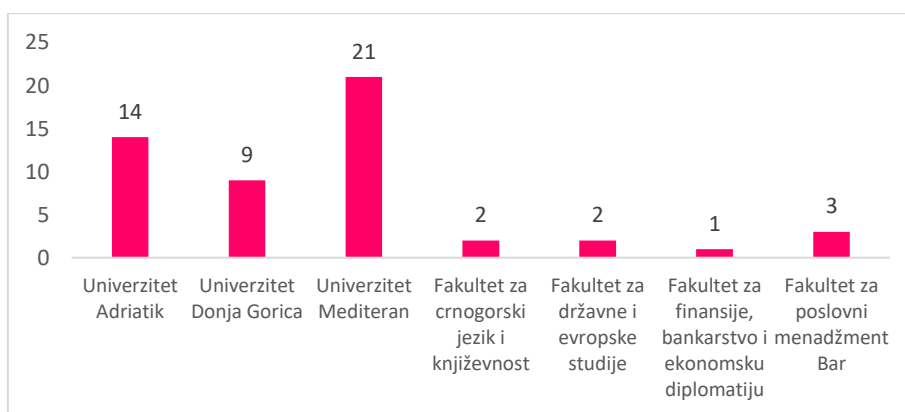
3.1 Akreditacija studijskih programa (SP)

Postupkom akreditacije studijskog programa vrši se ocjena kvaliteta studijskog programa i njegove usklađenosti sa profesionalnim potrebama i usvojenim standardima, uporedivosti sa istim ili sličnim programima u inostranstvu, kao i zastupljenost i kreditno vrednovanje praktične nastave. AKOKVO kontinuirano sprovodi postupke akreditacije studijskih programa. Od osnivanja do kraja 2020. godine, Agencija je primila 60 zahtjeva za akreditaciju studijskih programa, od čega je akreditovano je 53 studijskih programa, odbijena su dva zahtjeva, , u toku je akreditacija jednog, dok su institucije odustale od akreditacije 4 studijska programa.

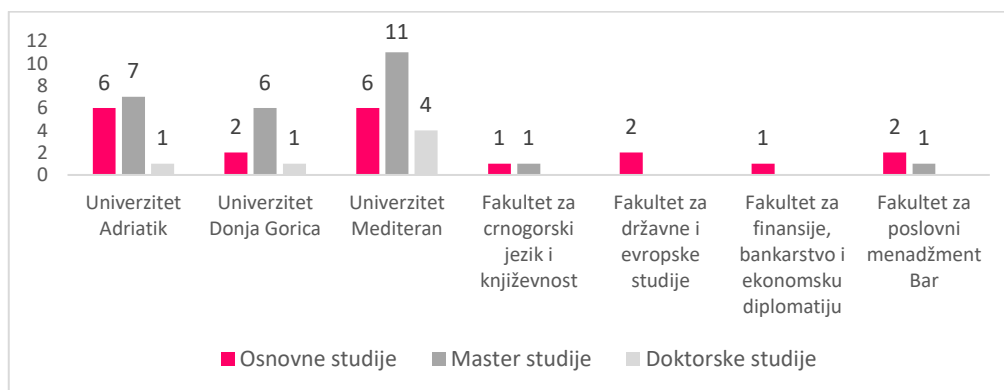
Zbog specifičnosti 2020. godine, koju je obilježila pandemija virusa Covid-19, a samim tim i promjene i prilagođavanje rada uslovima pandemije (kako procedura akreditacije i reakreditacije u Agenciji, tako i samih univerziteta u dijelu organizacije nastave i sl.), Agencija je primila 1 zahtjev za akreditaciju studijskog programa, a sprovela i završila akreditaciju 4 studijska programa za koje je zahtjev podnešen tokom 2019. godine (Tabela 4).

Tokom 2020. godine, prilagođavajući se novim uslovima rada, Agencija je donijela *Odluku o privremenoj izmjeni načina sprovođenja postupaka spoljne evaluacije ustanova visokog obrazovanja za vrijeme pandemije koronavirusa*, imajući u vidu da se u postupcima eksterne evaluacije angažuju eksperti van Crne Gore, kojima je otežan i/ili onemogućen dolazak u Crnu Goru u cilju posjete instituciji čiji se program ocjenjuje.

Grafikon 1. Ukupan broj akreditovanih studijskih programa za period 2018-2020 (Izvor: AKOKVO)

Grafikon 2. Akreditovani studijski programi prema nivou studija (osnovne, master, doktorske studije) za period 2018-2020 (Izvor: AKOKVO)

Tabela 4. Primljeni zahtjevi i završeni postupci akreditacija studijskih programa u 2020. godini

Ustanova	Studijski program	Status akreditacije	Članovi ekspertske komisije	Datum odluke
Primljeni zahtjevi za akreditaciju studijskih programa u 2020. Godini				
Univerzitet Donja Gorica Fakultet primijenjene nauke	Master studije – Psihologija	U toku		
Završeni postupci akreditacije studijskih programa u 2020. Godini				
Univerzitet Donja Gorica Fakultet za dizajn i multimediju	Osnovne studije - Film i mediji	Akreditovan	Doc. dr Gavrankapetanović Redžić Jasmina, Akademija likovnih umjetnosti, Univerzitet u Sarajevu - predsjednica Doc. dr Maja Bogojević, Fakultet vizuelnih umjetnosti, Univerzitet Mediteran - članica Prof. dr Nenad Dizdarević, Sarajevska filmska akademija, Univerzitet Sarajevska škola za nauku i tehnologiju - član	29.06.2020. godine
Univerzitet Donja Gorica Fakultet za prehrambenu tehnologiju, bezbjednost hrane i ekologiju	Master studije – Urbana poljoprivreda	Akreditovan	Prof. dr Aleksandra Despotović, Biotehnički fakultet, Univerzitet Crne Gore - predsjednica Prof. dr Mladen Brnčić, Fakultet za tehnologiju hrane i biotehnologiju, Univerzitet u Zagrebu - član Prof. dr Jasmina Četković, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore – članica	24.07.2020. godine
Fakultet za državne i evropske studije	Master studije - Državno-pravne studije	Akreditovan	Prof. dr Radislav Jovović, Fakultet za ekonomiju i biznis, Univerzitet Mediteran - predsjednik Prof. dr Rodoljub Etinski, Pravni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu - član Prof. dr Stevo Nikić, Pomorski fakultet, Univerzitet Adriatik – član	14.09.2020. godine
Fakultet za državne i evropske studije	Master studije – Evropske studije	Akreditovan	Prof. dr Radislav Jovović, Fakultet za ekonomiju i biznis, Univerzitet Mediteran - predsjednik Prof. dr Rodoljub Etinski, Pravni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu - član Prof. dr Stevo Nikić, Pomorski fakultet, Univerzitet Adriatik – član	14.09.2020. godine

Svi akreditovani studijski programi akreditovani su na puni period definisan Zakonom o visokom obrazovanju. U cilju unapređenja kvaliteta studijskih programa, prilikom evaluacije, Komisija za akreditaciju za svaki standard daje preporuke u skladu sa ESG-jevima ali i primjerima prakse iz Evropskog prostora visokog obrazovanja.

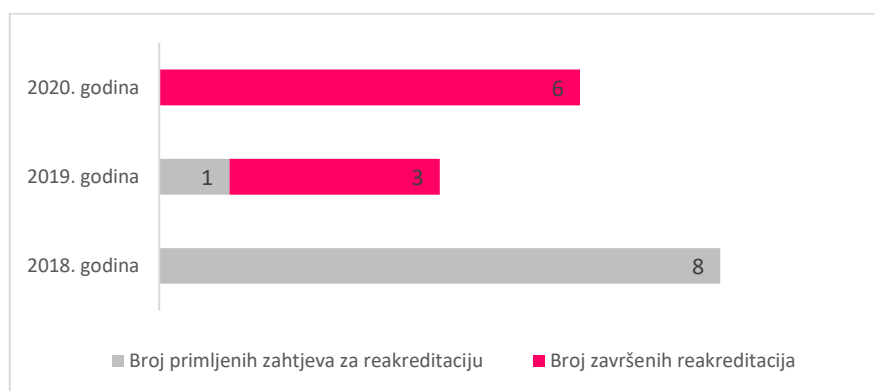
Preporuke ENQA-e i EQAR-a u dijelu unapređenja kvaliteta rada Agencije odnosi se na obavezno uvođenje postupka obuke eksperata od strane koordinatora postupaka. Uključivanjem obuke/treninga ekspertske komisije postigla bi se konzistentnost u postupcima ocjenjivanja a što je i jedna od obaveza u skladu sa Evropskim standardima i smjernicama. Obukom ekspertske komisije od strane koordinatora, koja bi obuhvatala predstavljanje regulative crnogorskog zakonodavstva u oblasti visokog obrazovanja, pravila i smjernica za evaluaciju postupaka i načina ocjenjivanja, kao i obaveze davanja preporuka za unapređenje kvaliteta, povećao bi se kvalitet izvještavanja ali i donošenja odluka kroz konzistentnost izvještavanja. Iako je Agencija predlagala organizaciju obuke/treninga u predlogu Pravilnika o postupku akreditacije studijskih programa sa pratećim priložima, isti nije usvojen (Tabela 3).

3.2 Reakreditacija ustanova visokog obrazovanja

Reakreditacija ustanove visokog obrazovanja, kao postupak obezbjeđenja kvaliteta institucije, predstavlja garanciju o kvalitetu institucije i njenih programa, kako studentima kao ključnim korisnicima sistema visokog obrazovanja, tako i svim učesnicima koji su sastavni dio sistema visokog obrazovanja.

U 2020. godini, Agencija je reakreditovala 6 ustanova visokog obrazovanja, za koje su zahtjevi primljeni krajem decembra 2018. godine⁸ (Tabela 5). Tokom 2020. godine, nije bilo novih zahtjeva za reakreditaciju ustanova. Treba naglasiti da se reakreditacija ustanove sprovodi svakih pet godina, u skladu sa propisanim standardima za evaluaciju, kao i odredbama Zakona o visokom obrazovanju. Do kraja 2020. godine, reakreditovane su sve ustanove visokog obrazovanja kojima je istekla reakreditacija. Reakreditacija UCG-a ističe u maju 2022. godine.

Ono što karakteriše postupke reakreditacije u 2020. godini (u odnosu na one koji su realizovani u 2019. godini), a što je jedan od uzroka dužeg trajanja postupka, jeste uključivanje predstavnika studenata i predstavnika tržišta rada u rad komisija za reakreditaciju (u skladu sa Evropskim standardima i smjernicama - ESG).

Grafikon 3. Primljeni i realizovani zahtjevi za reakreditaciju ustanova visokog obrazovanja (2018-2020.) (Izvor: AKOKVO)

Sve ustanove koje su reakreditovane u prethodnoj godini reakreditovane su na period pune reakreditacije u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju. Prilikom formiranja Komisija za reakreditaciju Agencija je agažovala, pored eksperata iz grupe akademskog osoblja i predstavnike studenata kao i predstavnike crnogorskog tržišta rada, što je i obaveza u skladu sa ESG. U cilju unaprjeđenja kvaliteta, ekspertske Komisije su u obavezi da za svaki standard daju preporuke što je i učinjeno u realizovanim postupcima.

Tabela 5. Reakreditovane ustanove visokog obrazovanja u 2020. godini

Ustanova	Status reakreditacije	Članovi ekspertske komisije	Datum odluke
Univerzitet Donja Gorica	Reakreditovan	Prof. dr Jelena Kočović, Ekonomski fakultet Beograd, Univerzitet u Beogradu - predsjedica Prof. dr Ljiljana Kaščelan, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore - članica Prof. dr Zoran Kalinić, Nezavisni univerzitet Banja Luka - član Dr Rajka Đoković, Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore - članica Komisije Prof. dr Saša Milić, Filozofski fakultetu u Nikšiću, Univerzitet Crne Gore - član	19.10.2020. godine

⁸ Dostavljanje zahtjeva krajem 2018. je predstavljalo obavezu iz Zakona o visokom obrazovanju, a situacija u kojoj je Agencija tek započela rad bez podzakonskih akata o procedurama i kriterijumima za postupke reakreditacije ustanova učinila je da dođe do dužeg trajanja postupka.

		<p>Prof. dr Darko Lacmanović, Fakultet za turizam, Univerzitet Mediteran - član</p> <p>Prof. dr Aleksandra Despotović, Biotehnički fakultet, Univerzitet Crne Gore - članica</p> <p>Prof. dr Ivo Čolak, Građevinski fakultet, Sveučilište u Mostaru - član</p> <p>Prof. dr Miodrag Krkobatić, Visoka škola likovnih i primijenjenih umetnosti i strukovnih studija - član</p> <p>Spec. Sci Ivan Martinović, Elektrotehnički fakultet, Univerzitet Crne Gore – član (predstavnik studenata)</p> <p>Prof. dr Mladen Perazić, Privredna Komora – član (predstavnik tržišta rada)</p>	
<p>Univerzitet Adriatik Fakultet za biznis i turizam Budva</p>	Reakreditovan	<p>Prof. dr Zoran Đikanović, Fakultet za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis, Univerzitet Donja Gorica - predsjednik</p> <p>Prof. dr Andriela Vitić Četković, Fakultet za turizam i hotelijerstvo, Univerzitet Crne Gore - članica</p> <p>Doc. dr Armin Kovači, Univerzitet modernih znanosti, CKM Mostar - član</p> <p>Marina Banović, zamjenica generalnog direktora Podgoričke banke - članica (predstavnica tržišta rada)</p> <p>Igor Striković, student doktorskih studija na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu - član (predstavnik studenata)</p>	07.09.2020. godine
<p>Univerzitet Adriatik Fakultet za menadžment Herceg Novi</p>	Reakreditovan	<p>Prof. dr Milijana Novović Burić, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore - predsjednica</p> <p>Doc. dr Anđela Jakšić Stojanović, Fakultet za kulturu i turizam, Univerzitet Donja Gorica - članica</p> <p>Dr Milimir Lojović, Visoka škola za turizam i hotelijerstvo Trebinje, u penziji - član</p> <p>Milena Raičković, zamjenica izvršnog direktora Hotelske grupe Budvanska rivijera d.o.o. - članica (predstavnica tržišta rada)</p> <p>Natalija Drekalović, student master studija Fakulteta za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis, Univerzitet Donja Gorica - članica (predstavnica studenata)</p>	07.09.2020. godine
<p>Univerzitet Adriatik Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku – Budva</p>	Reakreditovan	<p>Prof. dr Janko Radulović, Fakultet za ekonomiju i biznis, Univerzitet Mediteran - predsjednik</p> <p>Prof. dr Zoran Radmilović, Saobraćajni fakultet, Univerzitet u Beogradu - član</p> <p>Prof. dr Milorad Kilibarda, Saobraćajni fakultet, Univerzitet u Beogradu - član</p> <p>Ivana Malović, vlasnica i direktorica konsultantske firme ID Faktor d.o.o. - članica (predstavnica tržišta rada)</p> <p>Lazar Ščekić, student specijalističkih studija Elektrotehničkog fakulteta, Univerzitet Crne Gore - član (predstavnik studenata)</p>	31.07.2020. godine
<p>Univerzitet Adriatik Pomorski fakultet Bar</p>	Reakreditovan	<p>Prof. dr Veselin Drašković, Fakultet za pomorstvo, Univerzitet Crne Gore - predsjednik</p> <p>Prof. dr Zoran Radmilović, Saobraćajni fakultet, Univerzitet u Beogradu - član</p> <p>Prof. dr Nebojša Ralević, Fakultet tehničkih nauka, Univerzitet u Novom Sadu - član</p> <p>Mr Aleksandar Vujisić, menadžer prodaje d.o.o. Stones Podgorica - član (predstavnik tržišta rada)</p> <p>Ivan Piper, student master studija Univerzitet Donja Gorica - član (predstavnik studenata)</p>	24.07.2020. godine
<p>Univerzitet Adriatik Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat</p>	Reakreditovan	<p>Prof.dr Radislav Jovović, Univerzitet Mediteran, redovni profesor - predsjednik</p> <p>Vanredni profesor, Andrej Raspor, Fakultet za društvene studije Nova Gorica, Slovenija - član</p> <p>Prof. dr Rajko Gnjata, Univerzitet u Banjoj Luci, Prirodno matematički fakultet - član</p> <p>Mr. Ivana Malović, vlasnica i direktorica konsultantske firme ID Faktor d.o.o. - član (predstavnica tržišta rada)</p> <p>Igor Striković, student doktorskih studija na Pravnom Fakultetu Univerziteta u Kragujevcu - član (predstavnik studenata)</p>	24.07.2020. godine

3.3 Akreditacija programa cjeloživotnog učenja (CŽU)

Posebni program usavršavanja podrazumijeva poseban program obrazovanja odraslih, koji su prethodno završili odgovarajući studijski program kojim stižu određeni broj ECTS-a. Agencija je u septembru 2019. godine donijela Pravila o postupku akreditacije programa cjeloživotnog učenja kojima su stvoreni neophodni uslovi za akreditaciju posebnih programa usavršavanja. Njih realizuju ustanove visokog obrazovanja radi sticanja stručne kvalifikacije ili dijela stručne kvalifikacije, a za čije sprovođenje je nadležna Agencija. Do kraja 2020. godine, Agencija nije primila ni jedan zahtjev za akreditaciju programa cjeloživotnog učenja.

3.4 Lista eksperata

Agencija u cilju sprovođenja procesa akreditacije studijskih programa kao i reakreditacije ustanova visokog obrazovanja obrazuje listu eksperata, koju čine eksperti iz zemlje i inostranstva. Listu eksperata Agencije čine profesori sa akademskim zvanjem, privrednici i studenti. Obrazac za prijavu na listu eksperata, odnosno javni poziv koji sprovodi Agencija, otvoren je tokom cijele godine i nalazi se na web stranici Agencije (www.akokvo.me)

Tokom 2020. godine iz redova profesora sa akademskim zvanjem prijavilo se 13 eksperata i to iz sljedećih naučnih oblasti: društvene nauke (6), prirodne nauke (2) i tehničko – tehnološke nauke (5). Prijavljeni eksperti su većinom iz zemalja okruženja (Bosna i Hercegovina 7, Hrvatska 2, Srbija 2), 1 prijavljeni ekspert je iz Estonije a 1 je iz Crne Gore (Tabela 6).

U skladu sa *Pravilima o postupku reakreditacije ustanove visokog obrazovanja*, kao član komisije, pored profesora sa akademskim zvanjem, mora učestvovati i student, a jedan član komisije može biti stručno lice za oblast tržišta rada koje se bira iz reda eksperata.

Tokom 2020. godine, nije bilo prijavljenih studenata (u 2019. godini, prijavilo se 12 studenata crnogorskih univerziteta). Kada je riječ o predstavnicima tržišta rada, tokom 2020. godine prijavljeno je 11 eksperata predstavnika crnogorske privrede.

Za potrebe sprovođenja postupaka akreditacije studijskih programa i reakreditacije institucija visokog obrazovanja, Agencija je tokom 2020. godine angažovala 42 eksperta (9 eksperata u postupcima akreditacije i 33 eksperta u postupcima reakreditacije).

Do kraja 2020. godine, listu čini ukupno 199 eksperata profesora sa akademskim zvanjem, privrednika i studenata (Grafikon 3.4.). Od ukupno 176 eksperata profesora sa akademskim zvanjem, 60 je iz Crne Gore a 116 iz inostranstva (najveći broj eksperata, 92, je iz zemalja regiona – Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Makedonija, dok je 24 eksperta iz ostalih zemalja – 4 iz Slovenije, po 2 iz Estonije i Rumunije, i po jedan ekspert iz Bugarske, Francuske, Holandije, Albanije, Jermenije, Kanade, Kosova, Litvanije, Njemačke, Norveške, Poljske, Španije, Švajcarske, Ukrajine, USA, Velike Britanije Grafikon 3.5.). Posmatrano prema članstvu u EU, 31 ekspert je iz zemalja članica Evropske Unije (Grafikon 3.6.)

Iako listu eksperata za akreditaciju i reakreditaciju čine, pored eksperata iz Crne Gore susjednih zemalja regiona, i eksperti iz inostranstva (izvan našeg govornog područja) Agencija do kraja 2020. godine nije bila u prilici da ih angažuje, jer se Zahtjevi za akreditaciju predaju na službenom jeziku u Crnoj Gori. U tom smislu, angažovanje eksperata iz zemalja koje nisu našeg govornog područja zahtijevalo bi prevod kompletnog elaborata sa dopunskim materijalima od strane Agencije (prevodioca), angažovanje prevodioca u svim fazama postupka i sl. što bi, pored povećanja troškova, značajno produžilo period realizacije postupaka. Agencija je omogućila prijavu eksperata na listu tokom cijele godine, uz obavezan periodičan izbor eksperata na osnovu definisanih kriterijuma i ažuriranje liste.

4. OBEZBJEĐENJE KVALITETA

Obezbjedenje kvaliteta visokog obrazovanja, Agencija vrši kroz dvije ključne aktivnosti: međunarodnu saradnju, učešće u projektima i istraživanje. Te tri aktivnosti su međusobno povezane i u direktnoj vezi sa kontrolom kvaliteta jer Agencija direktno utiče na unaprjeđenje kvaliteta kroz jačanje kapaciteta za stvaranje zakonske i institucionalne osnove usklađene sa Evropskim standardima i smjernicama. Do kraja 2020. godine AKOKVO je započela intezivnu saradnju sa krovnim institucijama obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja u EHEA-i, a posebno sa ENQA-om i EQAR-om. AKOKVO je postala partner u nekoliko projekata koji se finansiraju iz EU fondova. Međutim, okolnosti u 2020. godini nastale kao posljedica pandemije, izmijenile su formu i smanjile realizaciju planiranih međunarodnih aktivnosti Agencije. Većina njih je realizovana u online formatu.

4.1 Saradnja sa evropskim institucijama i asocijacijama

AKOKVO je uspostavila saradnju sa ENQA-om i EQAR-om koje predstavljaju krovne institucije EHEA-e. Tokom 2019.godine AKOKVO je postala pridruženi član ENQA-e, i time pokazala svoju posvećenost na putu ka punopravnom članstvu⁹.

ENQA - U 2020.godini AKOKVO je preuzela aktivnosti koje proizilaze iz pridruženog članstva u ENQA-i, što je podrazumijevalo pristupstvo online treninzima i radionicama o eksternom obezbjeđenju kvaliteta, kao i prisustvo online skupštini članova ENQA-e u oktobru 2020.godine.

CEENQA - U maju 2020. godine AKOKVO je postala članica Centralno istočno-evropske asocijacije za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju, gdje se, kroz saradnju sa ostalim članicama, razmjenjuju znanja i iskustva o postupcima evaluacije i učestvuje u projektima i istraživanjima kojima se doprinosi unaprjeđenju institucionalnog i zakonskog uređenja sistema obezbjeđenja kvaliteta. Predstavnici AKOKVO su prisustvovali godišnjoj skupštini CEENQA-e koja je održana u julu 2020.godine u online formatu, na kojoj je izabran novi predsjednik asocijacije, a razmijenjena su i iskustva o izazovima sa kojima se agencije susreću u uslovima pandemije. Tokom 2020.godine su održana i dva redovna sastanka članica CEENQA-e.

ERI SEE - U toku 2020. nastavljena je saradnja sa Education Reform Initiative of South Eastern Europe (ERI SEE), koji zajedno s Regional Cooperation Council-om (RCC) i ministarstvima obrazovanja radi na olakšavanju procesa priznavanja akademskih kvalifikacija unutar regiona i obezbjeđenju kvaliteta visokog obrazovanja. Iz te saradnje proistekao je projekat esketrne evaluacije sistema obezbjeđenja Crne Gore. Ekspertski izvještaj se očekuje početkom 2021. godine.

Savjet Evrope - Konstruktivnu saradnju sa Savjetom Evrope, započetu još od osnivanja, Agencija je nastavila aktivno učestvujući u projektu „Kvalitetno obrazovanje za sve“ kako bi unaprijedila kriterijume za evaluaciju ustanova kroz povezanost sa akademskim integritetom.

ETF(European Training Assotiation)- inicirana buduća saradnja u kojoj je istaknuta veza kvaliteta visokog obrazovanja i tržišta rada.

4.2 Saradnja sa drugim nacionalnim agencijama

Od osnivanja, AKOKVO je realizovala šest studijskih posjeta, uključujući prvenstveno agencije u regionu, a kasnije i ostale agencije, članice EHEA. Pomenute posjete su bile prilika da se zaposleni Agencije upoznaju na koji način se zemlje, sa sistemima visokog obrazovanja sa istim nasljeđem, kao i one iz EU, suočavaju sa izazovima obezbjeđenja kvaliteta i primjene ESG. Pored već potpisanih sporazuma sa hrvatskom i srbijanskom agencijom, tokom 2020. godine potpisana su još dva sporazuma o saradnji.

---

⁹ Pored ENQA-e i EQAR-a, AKOKVO je uspostavila saradnju i sa ostalim vodećim EU institucijama u oblasti visokog obrazovanja kroz bilateralne susrete sa direktorima Evropske asocijacije univerziteta (EUA), Programa evaluacije ustanova visokog obrazovanja (IEP), kao i Evropske asocijacije institucija u visokom obrazovanju (EUARSHE).

A3ES - U januaru 2020. godine, realizovana je studijska posjeta agenciji za obezbjeđenje kvaliteta u Portugaliji, kao dio projekta razmjene zaposlenih u organizaciji Sekretarijata za praćenje Bolonjskog procesa (BFUG). Tokom ove posjete, akcenat je stavljen na jačanje istraživačke komponente AKOKVO, informacionog sistema kao podrške obezbjeđenju kvaliteta i prenos znanja u ovoj oblasti.

NAKVIS - U februaru 2020. godine slovenačka agencija za obezbjeđenje kvaliteta (NAKVIS) boravila je u studijskoj posjeti Crnoj Gori, s ciljem upoznavanja sa procedurama funkcionisanja unutar AKOKVO, kao i sa izazovima sa kojima se suočava crnogorski sistem obezbjeđenja kvaliteta. Tom prilikom potpisan je sporazum o saradnji između dvije agencije u cilju efikasnog transfera znanja i unaprjeđenja internacionalizacije visokog obrazovanja, kao i poboljšanja mobilnosti osoblja i eksperata.

AVORS - U oktobru 2020. godine prilikom posjete crnogorske delegacije kolegama u republici Srpskoj, potpisan je sporazum o saradnji između AKOKVO i Agencije za akreditaciju visokoškolskih ustanova Republike Srpske (AVORS). Pomenutim sporazumom se formalizuje saradnja dvije agencije u oblasti unaprjeđenja zakonskog okvira, razmjene znanja i iskustva zaposlenih, kao i razmjene eksperata u postupcima eksternih evaluacija.

4.3 Učešće Agencije u projektima i radnim tijelima

AKOKVO je tokom 2020. godine bila partner u osam projekata. Učešće u projektima za Agenciju predstavlja priliku za jačanje kapaciteta i stvaranje osnove za unaprjeđenje kvaliteta kroz postupke eksterne evaluacije, u situaciji ograničenih budžetskih sredstava. Projekti su usmjereni na ispunjavanje nadležnosti Agencije koje se tiču obaveza proisteklih iz članstva u EHEA-i i zakonskih obaveza: usklađenosti obezbjeđenja kvaliteta sa ESG-om i predlaganja mjera za unaprjeđenje sistema visokog obrazovanja.

U 2020. godini projektne aktivnosti nastavile su planirani tok, uz izmjenu formata koji je uglavnom realizovan online tj. putem video konferencije. Tri projekta su započela sa realizacijom u junu 2020. godine, dok se ostatak projektnih aktivnosti odnosio na realizaciju obaveza preuzetih po projektima iz prethodne godine. U nastavku slijedi pregled trenutno aktivnih projekata.

1. Jačanje internacionalizacije na crnogorskim univerzitetima kroz efikasno strateško planiranje (*Fostering internationalization at Montenegrin HEIs through Efficient Strategic Planning – IESP*)

Kroz učešće u IESP projektu AKOKVO ostvaruje cilj koji se odnosi na doprinos procesu internacionalizacije na crnogorskim univerzitetima. Projekat traje dvije godine, a počeo je sa realizacijom u novembru 2019. godine. Benefiti ovog projekta za sistem visokog obrazovanja u Crnoj Gori odnose se na izradu nacionalne strategije internacionalizacije visokog obrazovanja, i to kroz obuke od strane međunarodnih eksperata iz oblasti internacionalizacije sa visokoškolskih ustanova iz Slovenije, Francuske i Španije. Benefiti za sistem obezbjeđenja kvaliteta se odnose na podizanje nivoa mobilnosti, kako studenata, tako i akademskog osoblja. U toku 2020. godine, Agencija je učestvovala u nekoliko obuka kojima jača kapacitete za eksternu evaluaciju i uredno podnosila izvještaje o realizaciji projekta.

2. Projekat razmjene zaposlenih u organizaciji Sekretarijata za praćenje Bolonjskog procesa (*Staff mobility project, Bologna follow-up group - BFUG*)

Cilj projekta je razmjena iskustva o postupcima eksterne evaluacije i obezbjeđenja kvaliteta sa agencijama članicama Evropskog prostora visokog obrazovanja. Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je oktobar 2019. – jun 2021. godine. Benefiti za sistem visokog obrazovanja odnose se na predlaganje mjera za unaprjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori, a na osnovu iskustva zemalja lidera u ovoj oblasti. Od posebnog značaja je razvijanje istraživačke komponente u ovoj oblasti. Na početku 2020. godine realizovana je studijska posjeta portugalskoj agenciji A3ES u cilju transfera know-how-a u oblasti istraživanja i analize politika za obezbjeđenje kvaliteta i visoko obrazovanje uopšte. Planirane dvije studijske posjete su odložene zbog pandemije.

3. Kvalitetno obrazovanje za sve (*Quality education for all*)

Cilj projekta je podsticanje kvalitetnog obrazovanja kroz usvajanje standarda i praksi Savjeta Evrope, posebno korišćenjem Referentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu i usvajanjem dobrih praksi Platforme za etiku, transparentnost i integritet u obrazovanju (ETINED). Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je jun 2019- maj 2022. godine. Promovisanjem demokratske kulture i akademskog integriteta kao ključnih elementa kvalitetnog obrazovanja, institucije će razviti mehanizme kako bi se osnažio akademski integritet u visokom obrazovanju. Akademski integritet je neodvojiv od kvaliteta visokog obrazovanja, pa se kroz mehanizme evaluacije kreira veza kojom će se međusobno upotpunjavati.. Tokom 2020. godine realizovane su dvije aktivnosti: predstavnik agencije je bio jedan od predavača na okruglom stolu „Prevarno ponašanje u visokom obrazovanju“, dok se druga odnosi na razvijanje posebnog standarda za eksternu evaluaciju ustanova visokog obrazovanja koji se odnosi na ocjenjivanje nivoa akademskog integriteta. Standard je razvijen uz ekspertsku podršku.

4. Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem Crne Gore (Integration of key competences into the education system of Montenegro)

Cilj projekta je poboljšanje kvaliteta osnovnog i srednjeg obrazovanja, podrška inicijalnom obrazovanju i kontinuiranom profesionalnom razvoju nastavnika kao i obezbjeđenje kvaliteta na nivou osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja. Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je jul 2019- jul 2021. godine. Izrada Crnogorskog okvirnog programa ključnih kompetencija uključuje osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje relevantnih za obrazovni sistem Crne Gore, kao i razvijanje indikatora za praćenje integrisanosti ključnih kompetencija u školsko učenje. Razvijanjem dodatnog standarda za eksternu evaluaciju nastavničkih studijskih programa obezbijediće se osnova za edukaciju nastavnika u cilju uključivanja ključnih kompetencija u njihov budući poziv. Kroz postupke evaluacije će se kontinuirano pratiti dosljednost u primjeni nastavničkog standarda za relevantne studijske programe. Tokom 2020. godine održana su četiri sastanka projektnog tima na kojima je inicirana i diskutovana ideja za razvijanje dodatnog standarda.

5. Podrška evropskim agencijama u ispunjavanju Evropskih standarda i smjernica (Support to European QA agencies in meeting the ESG - SEQA ESG)

Cilj projekta je podrška agencijama za obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja i organima upravljanja u šest zemalja (Crna Gora, Albanija, Češka Republika, Malta, Moldavija, Slovačka) u kreiranju sistema obezbjeđenja kvaliteta usklađenog sa ESG-em. Projektom se nastoji postići sledeće: 1. usklađenost pravnog okvira sa ESG-om; 2. usklađenost procesa obezbjeđenja kvaliteta sa ESG metodom spoljne evaluacije; 3. veza između domaće regulative i ESG-a; 4. izbor adekvatnih kriterijuma i metoda za izbor eksperata i uključenost stejkholdera u postupcima evaluacije. Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je jun 2020- jun 2022. godine. Benefiti za sistem visokog obrazovanja se odnose na unaprjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja kroz jačanje kapaciteta u primjeni ESG kroz postupke i kriterijume eksterne evaluacije. Plan je da se pomenuti benefiti ostvare kroz ekspertsku podršku i edukaciju. Tokom 2020. godine definisana je lista tema i podtema koje će se diskutovati tokom ekspertske posjete u 2021. i identifikovani su eksperti iz EU koji će biti dodijeljeni Crnoj Gori tokom posjete.

6. Bolje akademske kvalifikacije kroz obezbjeđenje kvaliteta (Better academic qualifications through quality assurance - BAQUAL)

Cilj projekta je kreiranje preduslova za unaprjeđenje pedagoških kompetencija profesora u visokom obrazovanju. Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je jun 2020- jun 2022. godine. Unaprjeđenjem pedagoških kompetencija akademskog osoblja na ustanovama visokog obrazovanja povećava se kvalitet prenošenja znanja studentima. Uz unaprjeđenje pedagoških kompetencija, profesori će na kvalitetniji način prenijeti akumulirano znanje i naučnu ekspertizu studentima, čime se unaprjeđuje interno obezbjeđenje kvaliteta od strane ustanova visokog obrazovanja, koje Agencija ocjenjuje kroz eksternu evaluaciju. U 2020. godini radna grupa u okviru projekta je izvršila analizu nacionalne regulative i započela izradu inicijative za nove kvalifikacije za profesionalno usavršavanje akademskog osoblja.

7. Mikro-kvalifikacije povezane sa ključnim bolonjskim obavezama (Micro credentials related to the key obligations of Bologna – MICROBOL)

Cilj projekta je uspostavljanje zajedničkog evropskog okvira za mikro-kvalifikacije. Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je jun 2020 - jun 2022. godine. Analizom trenutnog statusa mikro kvalifikacija u različitim nacionalnim sistemima za obezbjeđenje kvaliteta, uspostavlja se zajednička praksa primjene, odnosno prilagođavanja Bolonjskih principa na obezbjeđenje kvaliteta mikro-kvalifikacija. Benefiti za sistem obezbjeđenja kvaliteta odnose se na mogućnost zakonskog priznavanja mikro-kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja za potrebe tržišta rada. U 2020. godini je pripremljen Nacrt izvještaja „Mikro-kvalifikacije i Bolonjski ključni ciljevi. Trenutno stanje u EHEA.“

8. Jačanje kapaciteta za implementaciju dualnog obrazovanja u visokom obrazovanju u Crnoj Gori (Building capacities for the implementation of dual education in higher education in Montenegro – DUALMONT)

Cilj projekta je unaprjeđenje kompetencija diplomaca u Crnoj Gori, kroz razvoj generičkog modela dualnog obrazovanja i zakonskog okvira za uvođenje dualnog obrazovanja kako bi se podržale različite potrebe i interesi studenata, kompanija, visokoškolskih ustanova u zemlji, a istovremeno dale i preporuke ustanovama visokog obrazovanja za primjenu dualnog obrazovanja u Crnoj Gori. Vremenski okvir u kome se realizuje projekat je januar 2021– decembar 2023. godine. Benefiti za sistem obezbjeđenja kvaliteta se odnose na instrumente za povećanje kredibiliteta ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori kroz značajno poboljšanje kompetencija diplomiranih studenata, u skladu s potrebama poslodavaca.

Predstavnici AKOKVO su bili su članovi sljedećih radnih grupa:

1. **Radna grupa za prepoznavanje akademskih kvalifikacija** (Working Group on Recognition of Academic Qualifications – RCC) čiji je cilj podrška usklađivanju sistema obezbjeđenja kvaliteta u zemljama Zapadnog Balkana sa ESG-em, kao osnovi za izgradnju povjerenja i kvaliteta visokog obrazovanja. Radna grupa je imala sljedeće dvije aktivnosti u 2020. godini:

- Zajednički informacioni sistem akreditovanih studijskih programa i ustanova;
- Podrška zemljama Zapadnog Balkana na putu ka članstvu u ENQA i EQAR.

Preuzimanjem obaveza iz radne grupe, predstavnik AKOKVO je na seminaru u januaru prezentirao sistem obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja u Crnoj Gori i izazove sa kojima se sistem suočava. To je bila osnova za početak izrade Samoevaluacionog upitnika o ispunjenosti ESG-a potrebe realizacije Projekta o priznavanju i obezbjeđenju kvaliteta u sistemu visokog obrazovanja u zemljama Zapadnog Balkana (RCC). Popunjen upitnik upitnik je predstavljao osnovu za virtuelnu ekspertsku posjetu kako zaposlenim u AKOKVO, tako i predstavnicima Ministarstva, ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori, studentima, ekspertima u postupcima evaluacije i predstavnicima privrede. Ovaj upitnik se sastojao iz seta pitanja o: internom obezbjeđenju kvaliteta, procedurama implementacije, postupcima evaluacije, načinu izvještavanja, statusu AKOKVO. Izvještaj o evaluaciji crnogorskog sistema obezbjeđenja kvaliteta biće dostavljen od strane ekspertske grupe tokom 2021. godine i biće značajna osnova za nova zakonska rješenja za obezbjeđenje kvaliteta.

Agencija je takođe dostavila RCC-u bazu podataka o studijskim programima, ustanovama i evaluacionim izvještajima u cilju kreiranja zajedničkog informacionog sistema na nivou regiona.

2. **Radna grupa za izradu prijedloga strategije razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori za period 2020-2025.** čiji je koordinator Ministarstvo prosvjete, a učesnici su univerziteti, Agencija, Studentski parlament i Privredna komora. Agencija je u Strategiji definisala ciljeve, indikatore i aktivnosti čijom realizacijom će dostići dosljednu i sveobuhvatnu primjenu ESG-a, kako bi započela postupak punopravnog članstva u ENQA-u i registraciju u EQAR.

3. **Eurydice** - Tim za ažuriranje Eurydice website -a za Crnu Goru je mreža u okviru Erasmus plus programa koja ima za cilj prezentovanje nacionalnih obrazovnih sistema, komparativnih analiza na određenu temu, indikatore i statistiku, kao i novitete koji se tiču obrazovanja u jednoj državi i kako zemlje odgovaraju izazovima na svim nivoima obrazovanja. Učesnici su 43 tima iz 8 zemalja. U 2020. godini je publikovan tekst o sistemu obezbjeđenja kvaliteta. Agenciju predstavlja dio mreže i da ima priliku da prezentuje crnogorski sistem i izazove sa kojima se on suočava.

4. **Prilog izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore i prilog Izvještaju o Bolonjskom procesu su dokumenti kojima Agencija daje svoj doprinos kroz izvještavanje o aktivnostima u oblasti obezbjeđenja kvaliteta.**

4.4 Obuke

Obuka zaposlenih i učesnika u procesu obezbjeđenja kvaliteta, predstavlja jednu od prioritetnih aktivnosti AKOKVO. U 2020. aktivnosti jačanja kapaciteta su se najvećim dijelom realizovale u online formatu, osim tokom januara i februara. U nastavku je pregled aktivnosti po mjesecima.

Januar 2020. godine

Treći sastanak radne grupe za obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja održan je u Gent-u, Belgija. Ključne teme sastanka odnosile su se na: kulturu obezbjeđenja kvaliteta i njeno prisustvo u sistemu visokog obrazovanja pojedinih zemalja, obezbjeđenje kvaliteta unutar agencija, insitucionalna vs. programska akreditacija, kao i treninzi za studente koji učestvuju u postupcima evaluacije u svojstvu eksperata. Zaključci sa ovog sastanka predstavljali su osnovu za kreiranje politika i smjernica u oblasti visokog obrazovanja na Ministarskoj konferenciji koja je održana online u novembru 2020. godine.

Tokom studijske posjete portugalskoj agenciji za obezbjeđenje kvaliteta (A3ES), predstavnik Agencije je imao priliku da se upozna sa metodama i aktivnostima Centra za istraživanja za politike visokog obrazovanja (CIPES). Predstavnik Agencije je imao priliku da razgovara sa prof.dr Albertom Amaralom, jednim od najznačajnijih autora naučnih radova na temu obezbjeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju, kao i da praktično koristi elektronsku platformu koju portugalska agencija koristi za evaluacione postupke.

Tri radionice u okviru projekta Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem Crne Gore, održane su u Budvi, na kojima su realizovane aktivnosti koje se tiču: razvijanja nacionalnog okvira kurikuluma ključnih kompetencija, sa daljim fokusom na MINT¹⁰, mobilizovanu posvećenost i standarde postavljene za MINT; uspostavljanja održivog procesa za analizu inputa, rezultata i efikasnosti obrazovanja za MINT discipline; sistematske primjene plana implementacije MINT-a.

Februar 2020. godine. Dvodnevna studijska posjeta Univerzitetu Ljubljana u okviru projekta IESP tokom koje su predstavljana najbolja iskustva Univerziteta u Ljubljani u domenu internacionalizacije, Strategija internacionalizacije sa strateškim pristupom uspostavljanja međunarodnih partnerstava, učešćem u međunarodnim programima, mrežama i asocijacijama.

Jun 2020. godine. U okviru projekta IESP održane su sljedeće aktivnosti: Virtuelna posjeta Univerzitetu Cote d'Azur, Transfer znanja u vezi sa internacionalizacijom istraživanja i inovacija – online trening, Online obuka mladih istraživača na temu internacionalizacije istraživanja i inovacija, Online obuka na temu strateškog planiranja u visokom obrazovanju.

Jul 2020. godine. U okviru IESP projekta održana je i virtuelna posjeta Univerzitetu Cadiz.

Septembar 2020. godine. U okviru projekta SEQA održan je trening pod nazivom „Financial webinar for SEQA-ESG“. Na treningu su date smjernice za pripremu finansijskih izvještaja, pravilan obračun dnevnica, čuvanje dokumentacije projekta i popunjavanje podataka u programu kreiranom za lakše vođenje projekta.

Novembar 2020. godine. Evropski forum obezbjeđenja kvaliteta održan u online formatu na kojem je, od strane Evropske komisije, istaknuta opredijeljenost Crne Gore za reforme u visokom obrazovanju. U okviru projekta IESP održane su aktivnosti: Webinar o ljetnjim školama Univerziteta u Kadizu: iskustvo, organizacija, prednosti i problemi – online trening. Predstavnicu agencije su prisustvovali webinaru „Budućnost (ni)je online: osiguravanje kvalitete online studija“, Agencija za znanost i visoko obrazovanje iz Hrvatske.

---

¹⁰ mathematics, informatics, natural sciences and technology

5. ISTRAŽIVANJE

Nadležnost Agencije u oblasti istraživanja u svrhu donošenja odluka u politikama obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja i generalno u visokom obrazovanju, predstavlja jedan od najbitnijih segmenata koji čitavom sistemu može dati novu vrijednost u odlučivanju i analiziranju. Rezultati istraživanja i analiza mogu u značajnoj mjeri da doprinesu kvalitetu postupaka i unaprjeđenju samog sistema obezbjeđenja kvaliteta, pa u krajnjem i kvaliteta visokog obrazovanja. Međutim, segment istraživanja je ostao još uvijek nedovoljno razvijen u Agenciji iz dva osnovna razloga:

1. Nepostojanje informacionog sistema koji bi obezbijedio adekvatnu istraživačku osnovu o visokom obrazovanju i njegovom obezbjeđenju.
2. Nedostatak kadrova u oblasti istraživanja, koji su predviđeni sistematizacijom i kadrovskim planom.

I pored nedostatka kapaciteta za razvijanje ovog segmenta, Agencija je u 2020. godini u skladu sa svojim mogućnostima:

- Ažurirala baze podataka: akreditovanih studijskih programa i reakreditovanih ustanova, kao i svih studijskih programa koji se izvode na ustanovama od kojih će neki od njih biti predmet akreditacije u 2021. godini.
- Analizu efikasnosti sprovođenja postupaka, koja je pokazala da Agencija postupke akreditacije studijskih programa, za koje je primila zahtjeve tokom svog rada, realizuje u kraćem roku od zakonsko propisanog. Formiranje ekspertskih komisija se pokazalo kao usko grlo u postupku, prvenstveno zbog nedostatka eksperata u određenim disciplinama na ekspertskoj listi.
- Analiza strukture i trendova u sistemu visokog obrazovanja obezbjeđuje inpute za prezentaciju sistema visokog obrazovanja Crne Gore.

Osim toga, Agencija je učestvovala u istraživanjima:

1. "Nezavisnost agencija za obezbjeđenje kvaliteta u EHEA" (NAKVIS- slovenačka agencija za obezbjeđenje kvaliteta),
2. „Evaluacija EQAR-a“ (EQAR) i
3. „Dimenzija obrazovanja“ (OECD)

Iako Zakon pripisuje nadležnost rangiranja Agenciji, ta aktivnost nije realizovana. Tokom svog rada Agencija je, u namjeri da započne izradu metodologije za rangiranje, a zatim i samo rangiranje, izvršila analizu različitih sistema rangiranja ustanova visokog obrazovanja u zemaljama u regionu i Evropi i došla do zaključka da nijedna država ne vrši rangiranje na nacionalnom nivou. Inicijativa za rangiranje svih ustanova na prostoru Zapadnog Balkana, pokrenuta među ministrima tih zemalja, nije zaživjela jer su sve države, osim Crne Gore, odustale od rangiranja. Konsultacije su održane sa predstavnicima agencija svih zemalja Zapadnog Balkana. Takođe, konsultacije na tu temu su održane i sa predstavnicima ENQA-e i EQAR-a koji su preporučili da taj proces nema smisla u državi koja ima četiri univerziteta.

Umjesto rangiranja, Agencija će da svoje kapacitete usmjeri na izradu tematskih analiza, kao jedan od standarda iz ESG-a i iskoristi tu obavezu za analitičko upoređivanje kvaliteta po studijskim programima i naučnim oblastima.